

15.10.89

"Türkiye Dökmeciyan için feda ediliyor"

Prof. Dr.
Haluk ÜLMAN
Washington'dan
bildiriyor

Vasiliu'nun Bu

Kıbrıs

KKTC Cumhurbaşkanlığı
Bulgaristan göçmen İşleri Bakanlığı

★ ABD Başkanı Bush, Demokrat Partili, Ermeni asıllı vali George Dökmeciyan'ı gelecek yılki seçimlerde devirebilmek için soykırım tasarısını desteklediğini bildirdi. Türkiye, tasarının "Kıbrıs kozu" olarak kullanılmasından endişeli.

WASHINGTON (Günaydın)- ABD Başkanı George Bush'un, "İç politika yatırımları" nedeniyle dolaylı olarak desteklediği Ermeni soykırım tasarısının ABD'nin Dışişleri Bakanlığı tarafından da Türkiye'ye karşı bir "Kıbrıs kozu" gibi kullanılmaya çalışılması, Türk diplomatik kaynaklarını "Fazlasıyla" rahatsız etti.

Amerikan yönetiminin, alt kademelerinde olduğu gibi, üst düzeylerde de, Cumhuriyetçi Partili Senatör Robert Dole tarafından Amerikan Senatosu'na sunulan tasarının kabul edilmesi halinde Türk-Amerikan ilişkilerinde doğacak gerginliğin tehlikeli boyuta varacağı yolunda düşünmelerin artmasına rağmen Bush'un bu konudaki politikası da endişe ile izleniyor.

ABD yönetiminin "Türki-

ye'yi yakından tanıyan ve önemini kavrayan" bölümü, böyle bir kararın, Ermeniler'in eline Türkiye'den toprak talebi dahil pek çok konuda koz vereceğini ve öteki Batılı ülkelerin parlamentolarının da (Fransa başta) benzer kararlar almasına yol açabileceğini kabul ediyorlar.

Dökmeciyan faktörü

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Morton Abramowitz de Washington'da görüştüğü Amerikalı parlamenterlere, Ermeni tasarısının kabulünün Türkiye'de 1964 Johnson mektubu ve 1974 silah ambargosundan daha büyük yaralar açacağını söylüyor.

Washington'da temas ettiğimiz siyasi çevreler ise George Bush'un, ülkenin en önemli eyaleti olan Kaliforniya'nın Ermeni asıllı Demokrat

Partili Valisi George Dökmeciyan'ı devirerek yerine bir Cumhuriyetçi'yi getirmeyi amaçladığını, bu "İç politika hesabı" nedeniyle Türkiye'den gelen uyarılara kulak tıkadığını vurguladılar.

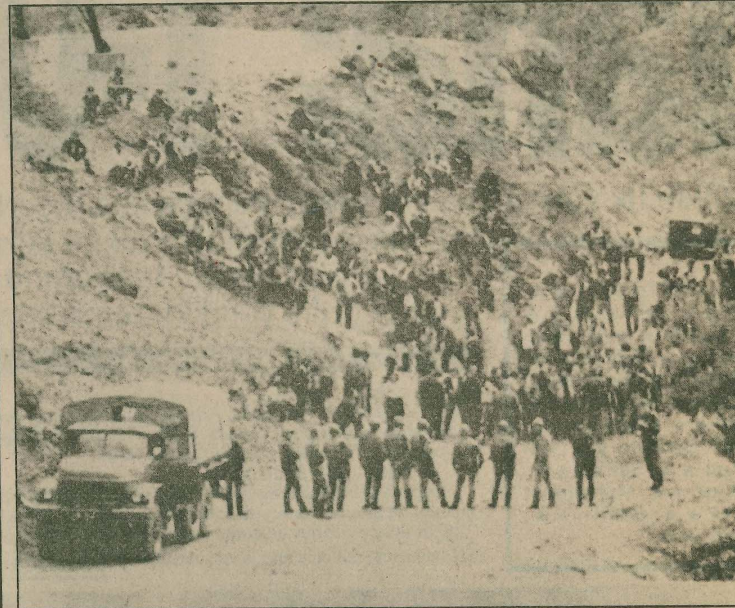
Esas sorun Kıbrıs

Söz konusu tasarıya karşı Washington'da büyük bir lobi atağı başlatan üst düzey bir Türk diplomat ise GÜNAYDIN'a yaptığı açıklamada, Türkiye açısından asıl büyük tehlikenin ABD Dışişleri Bakanlığı'nın tasarısını Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanması şeklinde kendini gösterdiğini belirtti.

Yanaşmayacak

Denktaş'ın ABD'nin isteği doğrultularda bir anlaşmaya yanaşmayacağını kesinlikle belli olması ve arkasında Türkiye'nin tam desteğiyle Washington'a geldiğinin anlaşılmasından sonra Amerikan yönetiminin Türkiye'ye karşı, "Ben tasarımı önlerim ama sen de Kıbrıs'taki politikamı biraz daha yumuşat" mesajı vermesi başladığını belirten diplomatik kaynak, "Bush, Türkiye ile böyle bir anlaşma ortamı doğacağına inandığı an, son anda müdahale edebilir. Fakat bu olasılığın çok güç olduğuna ve tasarının salı günü Senato Adalet Komisyonu'nda görüşüldükten sonra Senato Genel Kurulu'na gönderileceğini tahmin ediyoruz." dedi...

Çatışmalarda ölenlerin kesin sayısı bilinmiyor

Dağlık Karabağ'da ordu-halk karşı karşıya

Sovyetler Birliği'nin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı Dağlık Karabağ özerk bölgesinde Ermenilerle Azeri Türkleri arasında meydana gelen ve kanlı bir şekilde sürmekte olan çatışmalarda "Resmi" rakamlara göre 120, "Resmi olmayan rakamlara" göre ise yaklaşık 400 kişinin ölmesinden sonra, Sovyet ordusunun bölgeye büyük yığınak yaptığı görüldü. Yaklaşık 18 aydır Ermeni-Azeri çatışmalarına sahne olan ve giderek bir "İç savaş görünümü" veren bölgeden elde edilen ilk fotoğraflar, bölgede durumun tahmin edilenden daha "Gergin" olduğunu ortaya koydu. Fotoğraf Sovyet askerlerinin ve halkın bölgedeki durumunu gösteriyor...

Şili'de gizli servis kapatıldı

SANTIAGO (AP)- Şili Devlet Başkanı General Augusto Pinochet, sivil hükümetin yönetimi kendilerinden devralmasından önce, ülkedeki gizli polis örgütünü kapatacağını açıkladı.

Peru'da katliam

LIMA-Latin Amerika ülkelerinden Peru'da yönetimi me karşı savaştan Maocu Aydınlik Yolu gerillalarının bastıkları köylerde toplam 65 kişiyi kurşuna dizerek öldürdükleri bildirildi.

Kars'ın kurtuluşu ve kuzeydoğudaki Ermeni Mezalimi

Ali KAFKASYALI

Rus ve Ermenilerin yaptıkları en sıradan işlerden biri; eli ayağı iş tutan Türk erkeklerini en ağır şekilde -tabyalarda, taş ocaklarında, şoselerde, tahkimat işlerinde, köprü inşaatlarında- karın tokluğuna çalıştırmak; Türk mekteplerini kapatıp, milliyetperver öğretmenleri Sibiryaya içlerine sürmek veya öldürmek; hatırı sayılır, sözü dinlenir lider yapıları erkekleri en insanlık dışı ustulere öldürmekti.

Çar II. Nikola, bunlara ek olarak, Azerbaycan'da yaptığı gibi Kars'ta da birliği bozmak için mezhep çatışması çıkartmaya çalışıyordu. Az da olsa başarılı olabiliyordu.

II. Nikola'nın 1915 yılında Kars'a gelişinde, trenlerden Kars'ı seyrederken gördüğü minarelerden rahatsızlık duyarak bütün minare ve camileri tahrip ettirmesi hatırdan çıkmayan hadiselerden birisi olarak halkın hafızalarında durmaktadır.

Kars ve çevresinde bu defa Ermeniler tarafından yeni ve değişik bir sahife açılıyordu. Rusların, İngilizlerin ve Fransızların yardım ve teşvikiyle Türk dünyasını yıpratmak için Asya ve Avrupa'da kurulan Ermeni Taşnak ve Hinçak örgütleri faaliyetlerini ve teşkilatlarını Kars'a da ulaştırıyorlardı. Taşnak ve Hinçak komitelerinden bir grup ermeni Kars'ta "Cân-Fidâ" adında yeni bir örgüt kuruyorlardı.

"Cân-Fidâ" örgütüne mensup Taşnak komiteleri, tenhalarda, köy yollarında, yaylalarda ellerine geçirdikleri Türkleri soyuyorlar, öldürüyorlar veya çeşitli işkencelerle perişan ediyorlardı. Örgüt'ün kurulduğu ilk haftada, yalnız Kars'ta, 57 kişi öldürmüştür.

"Cân-Fidâ" örgütünün fedailerini yalnız Kars ve çevresinde değil daha uzaklarda da, Müslüman Türklerin yaşadıkları hemen her yerde, faaliyetlerini devam ettiriyorlardı. 1905 yılının Şubat ayında Bakü'de; Ekim ayında Gence'de; 1906 Eylül'ünde Revan, Karabağ ve Kazak bölgelerinde gerçekleştirdikleri

Enver Paşa'nın komutasındaki Türk Ordusu, kışın en şiddetli Aralık ayında Sarıkamış'a dahil olunca, resmî çetelerimizden birisi de Borçka üzerinden Ardahan'a girmiştir. Aynı gün İstanbul'a "Ardahan'dan selâm!" diye iki kelimelelik bir de telgraf çekmişlerdir. İstanbul bu iyi habere sevinip coşarken, 36 yıldır Türk Bayrağı ve Türk Askeri görme arzusu ile gözleri yolda bekleyen Ardahanlılar, Türk çetelerinin bırakınız kendilerinin, atlarının ayaklarını öpüyorlar, cezbeye tutulmuş dervişler gibi her bir âlemi yaşıyorlardı.

Ne hazindir ki, Enver Paşa'nın, Allahuekber'de kara kışa yenilerek 25 Aralık 1915 günü 96 bin askerimizi dondurmasını duyan Türk çetesi, Ardahanlılara haber vermeden sessizce oradan ayrılmışlardır. Ardından gelen felâketi bilmem ki söylemeğe gerek var mıdır? Ruslar ve Ermeniler, Ardahan'ın 29 köyü ile birlikte merkezinin bir kısmını ve Çıldır'ın Kenarbel Köyü'nden Göle'ye kadar 70 köyün silâhsız ve masum halkını kılıçtan geçirmişlerdir.

Ekim 1917'de Çarlık Rusyası'nda Bolşevik İhtilâli oldu. Komünistler idareye el koydular. Bu karışıklık sebebiyle Türk-Rus Savaşı'na on gün ara verildi. Brestlitovsk'ta Ruslarla barış müzakerelerine başlandı. Daha antlaşma imzalanmadan 1918 Ocak ayı içinde Ruslar Erzincan'dan itibaren çekilmeğe başladılar. Ancak Ermeniler, Ruslarla birlikte buralara geldikleri halde bölgeden çekilmiyorlardı. Aksine bu-

Harbord başkanlığındaki Amerikan Heyeti'ne verdiği Savaş Raporu' geçen cümlelerden birisini yazarak vaziyetin vahametini gösterelim: "Alaca Köyü'nde cenazeler insanın aklını oynatacak bir haldeydi. Bütün çocuklar süngülenmiş; yaşlılar ve kadınlar samanlıklara doldurulup yakılmış; gençler baltalarla parçalanmıştı. Çivilere asılmış ciğer ve kalpler görülüyordu.."

Kâzım Paşa, 2. Kafkas Kolordusu'nun bir alayını Oltu, Narman tarafına göndererek oraların da kurtarılmasını sağlamıştır.

Bu arada, 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması imzalanmıştı. Bu antlaşmaya göre savaş taziyesi olarak Ruslara verilen Kars, Ardahan ve Batum sancaklarının Türkiye'ye katılmaları, burada yaşayan halkın reyine (isteyine) göre olacaktı.

Ermenilerin yaptığı vahşetlerin altında, bu üç sancakta yaşayan Müslüman Türkleri azınlığa düşürme plânı vardı. Türkleri öldürerek, korkutup çıkararak azınlığa düşürmeye çalışıyorlardı.

Ne var ki, bu kadar he-

kârgir binalardan mürekkep. Fakat, kâmilen Ermeniler tarafından yakılmış.

"Şimdi Yenigazi denilen ve Dağistan'dan gelme Kumuk Lezgilerin oturduğu Yedikilise adlı köy, bomboş. Evlerinin kapıları açık, pencereleri kırılmış. Sundurmaları samanlarla dolu. Odalarında sepetler, elbise parçaları, ambarları arpa, buğday artıkları, ahırlarında destelerle hayvan nalları, yemliklerinde samanlar ve otlar; samanlıklarında dövenler var. İneklerini, buzağularını bağladıkları ipler alele acele koparılmış. Ufak kârgir odalarında bir melâl, bir matem, bir acı sinmiş. Aç kediler, bitap ve bimecal bahçelerde uyuyorlar. Bizi görür görmez ayaklarımızı sürtündüler. Ağlar gibi hazin acıklı, öksüz bir sesle miyavlamaya başladılar. Her tarafta müthiş bir istilânın korkunç ve acı bir firarın eserleri var. Ermeniler köyleri tahrip etmişler. Peşlerinden koşan Osmanlılara, Kars'ta yeni bir müdafaa kuvveti hazırlamak için buralarda yaşayan zavallıların ağızlarından lokmalarını, sırtlarından esvaplarını, ambarlarından erzaklarını almışlar. Yollar buzağı ölüleriyle dolu. Osmanlı takibinden kaçan Ermenilerin sol ceňabı bu halvaliyi târâç etmiş. Tâlân bu güzel köylerin en büyük düşmanı. Gözleri açık, boynunları uzamış masum ve biçâre yavrular gibi buzağı ölülerinin yol kenarlarında, dere boylarında biruh ve bimecal bir yatışları var ki, bu masum ölümler karşısında insanın boynu gayri ihtiyari bükülmek, kalbin derinliklerinde acı bir sızı duymamak kabil değil."

Ermeniler, Kars'ı boşaltacaklarını söyleyerek, Kâzım Karabekir Paşa'dan şehri kuşatmamalarını istediler. Mesele görüşüldü. Kat'i karar için Karabekir Paşa ileri hatta istendi. Paşa otomobili ile ileri hatta çıkar çıkmaz Kars Kalesi'nden topçu ateşi ile karşılaştı. Çok büyük tehlike atlatmıştı. Bir oyun ve oyalama olduğu anlaşılıyordu. Buna rağmen Kâzım Paşa, büyük askerliğini göstererek, Ermenilerin isteğini "Kars'ta bulunan Türkleri öldürmemeleri şartıyla"

Suruçta hemen bunu

dım ve teşvikle Türk ün-
yasını yıpratmak için Asya
ve Avrupa'da kurulan Er-
meni Taşnak ve Hınçak ör-
gütleri faaliyetlerini ve teş-
kilatlarını Kars'a da ulaştır-
ıyorlardı. Taşnak ve Hın-
çak komitelerinden bir
grup ermeni Kars'ta "Cân-
Fidâ" adında yeni bir örgüt
kuruyorlardı.

"Cân-Fidâ" örgütüne
mensup Taşnak komitecile-
ri, tenhalarda, köy yolları-
nda, yaylalarda ellerine
geçirdikleri Türkleri soyu-
yorlar, öldürüyorlar veya
çeşitli işkencelerle perişan
ediyorlardı. Örgüt'ün ku-
rulduğu ilk haftada, yalnız
Kars'ta, 57 kişi öldürmüş-
lerdir.

"Cân-Fidâ" örgütünün
fedailerini yalnız Kars ve çev-
resinde değil daha uzaklar-
da da, Müslüman Türklerin
yaşadıkları hemen her
yerde, faaliyetlerini devam
ettiriyorlardı. 1905 yılının
Şubat ayında Bakü'de; Ekim
ayında Gence'de; 1906 Eylül'ünde Revan,
Karabağ ve Kazak bölgelerinde
gerçekleştirdikleri
katliâm bunun en hazin ör-
neklerinden birisidir.

O günlerde Çaldıran Aşık
Şenlik, bu hazin manzaralara
dayanamayarak Gümrü'de
(Şimdiki adı: Leninkan)
oturan ermeni lideri
Vağarşak'a tehdit dolu söz-
lerle uzun bir manzum
nektup göndererek şöyle
liyordu:

'Millet komutanı Vağarşak Ağa,
abreye başına gör neler gelir.
'İğpisan başına bir bölük "dığa"
leme ki onlardan bir hüner gelir.

lyma "Canfidâ"ya o "kakhdağın",
İz-gür şehirini verir talana.

Ne Bakü'ye benzer, ne Şirvan'a,
Hazır ol üstüne yüz bin er gelir."

Ermeni komitacıları-
nın, zulüm ve baskılarının
dayanılmaz hâl aldığı gör-
ülen Karslılar, komitacılara
karşı kendilerini korumak
için, hudut dışındaki Türk-
lerle de işbirliği yaparak,
1912 yılında "Cân-Bezer"
teşkilatını kurdular.

Ardahanlılar, 1912 -
1913 Balkan Savaşı sırasında
aralarında para ve altın
toplayarak Kars Şehben-
derliği vasıtasıyla İstan-
bul'a yardım göndermişler-
di. Rus ajanlarının ihbarı
üzerine yüzlerce Türk sür-
güne gönderilmiş, orada da
kılıçtan geçirilmişti. Türk-
lerin, Rusları yenerek ken-
dilerini kurtaracaklarına ve
hürriyete kavuşacaklarına
inanan Türkler, kara top-
rağa kavuşmuşlardı.

1914 Kasım'ının ilk
günlerinde başlayan Türk-
Rus Savaşı, bütün yurdu-
muz için olduğu gibi Kars,
Ardahan, Batum gibi eşar-
et altındaki yerlerimiz için
de büyük felâket getirmiştir.

Ekim 1917'de Çarlık
Rusyası'nda Bolşevik İhti-
lâli oldu. Komünistler idare-
ye el koydular. Bu karışık-
lık sebebiyle Türk-Rus
Savaşı'na on gün ara verildi.
Brestlitovsk'ta Ruslarla
barış müzakerelerine baş-
landı. Daha antlaşma imza-
lanmadan 1918 Ocak ayı
içinde Ruslar Erzincan'dan
itibaren çekilmeğe başladılar.
Aksine bütün askerî güçleri-
yle saldırmaya hazırlanıyorlardı.

Üç sancağın Türk Devleti'ne
verileceğini anlayan Ermeniler,
Erzincan'dan Ardahan'a;
Posof'tan Van'a kadar bütün doğu
bölgesinde katliâma başladılar.
Binlerce silâhsız masum Türk
insanını, kuyulara gömerek,
camilere, samanlıklara doldurarak
yakıyorlar; bütün yerleşim birim-
lerini her şeyiyle yakıyorlardı.
Kadına kıza, çocuk çocuğa
yapılanlar dayanılmaz hâl almıştı.

Bunun üzerine Türk Ordusu,
uç koldan harekete geçti. Kâzım
Karabekir Paşa, 9. ve 36. Tümenlerin
başında 12 Şubat 1918 günü
Erzincan'dan, Ermeni katliâmını
önlemek ve savunmasız Türk
insanını kurtarmak için, Kars'a
doğru yola çıktı.

13 Şubat günü Erzincan;
25 Şubat'ta Aşkale; 12 Mart
salı günü Erzurum; 13 Mart'ta
Hasankale; 16 Mart'ta Horasan,
Ermeni zulmünden kurtarılmıştır.
Ancak bu şehirler, ilçeler ve
köyler, tamamıyla, "cesetleri
dışarı fırlanmış mezarlıklar"
ve yangın enkazı halinde ele
geçirilmişti.

Rus Subayı Yarbay Twerdo,
Ermenilerin anlatıklarından ve
bilhassa muhiti inceleyerek kaleme
aldığı rapor ve hatıralarında;
"Erzurum merkezinde yalnız
son gece (11-12 Mart 1918)
3.000 Erzurumlu kesilmişti."
diye yazmaktadır.

Buralarda yapılan Ermeni
vahşetinin vahameti ni anlatmak
mümkün değildir. Ancak, Kâzım
Karabekir Paşa'nın General

sapsız zulüm, baskı ve katliâma
rağmen 12 Haziran 1918 günü,
tarafsız gözlemciler nezaretinde
Kars, Ardahan, Batum ile bu san-
cıklara bağlı 62 nahiye ve çevresinde
yapılan serbest halk oylamasında,
19 yaşından yukarı erkek ahalinin
% 97,79'u Türk Devleti'ni; % 02,20'si
de Rusya Devleti'ni tercih etmişler-
dir. Rusya'yı tercih edenlerin
tamamı Hıristiyan unsurlardır.

Şuracıkta hemen bunu da
söyleyelim. Halk oylaması sonunda
hazırlanan, Anavatan Türkiye'ye
katılma mazbatası, Ardahanlı
Rasim Bey başkanlığında, Kars,
Artvin, Kağızman, Oltu, Batum,
Şenkaya, Acara temsilcilerinden
oluşan bir grupla birlikte yeni
padşah olan Sultan Vahideddin'e
15 Ağustos 1918 günü sunulmuştur.
Padşah da gönderdiği bir yazı ile
bölge halkını kutlamış ve tebrik
etmiştir.

Kâzım Karabekir Paşa, 5 Nisan'da
sadece bir Rus ailesinin sağ kaldığı,
Sarıkamsı'a girdi. Ermeniler,
bir Rus ailesinin dışında Sarıkamsı'ta
canlı varlık bırakmamış ve ilçenin
ve köylerinin tamamını her şeyiyle
yakmışlardı. 22 Nisan'a kadar
Selim önlerinde Ermenilerle şiddetli
çarpışmalar oldu. Ertesi gün,
yani 23 Nisan günü, Ermenilerden
mütareke teklifi geldi. Türk Ordusu
24 Nisan günü Kars önlerindedi.
Burada şunu da hatırlatalım ki,
Sarıkamsı'tan Kars'a kadar bütün
Türk köyleri katledilmiş, yakılmış;
evleri, eşyaları yağma edilmiştir.

"Yabancı ve Tarafsız Gözlemciler
Heyeti" içerisinde Türkiye temsilcisi
olarak bölgeyi gezen Refik Altınay'ın
yazdığı bir kaç cümle ile bu bölgenin o
zamanki durumunu görmeye çalışalım:

"Sarıkamsı, geniş bir ova ortasında,
vâsi kulübeli, barakalar, muntazam
binalar, şimendifer yollarıyla dolu
bir yer. Etrafı çamlı dağlarla çevrili.
Ortasında geçen yolun etrafında
ahırlar ve fukara evleri var. Çarşısı
muntazam ve

büzağı ölüleriyle dolu. Osmanlı
takibinden kaçan Ermenilerin
sol cehâhi bu havalıyı târâç etmiş.
Tâlân bu güzel köylerin en büyük
düşmanı. Gözleri açık, boynuları
uzamış masum ve biçâre yavrular
gibi buzağı ölülerinin yol kenarlarında,
dere boylarında bîruh ve bîmecal
bir yatışları var ki, bu masum ölü-
ler karşısında insanın boynu gayri
ihtiyari bükülmek, kalbin derinlik-
lerinde acı bir sızı duymamak
kabil değil."

Ermeniler, Kars'ı boşaltacaklarını
söyleyerek, Kâzım Karabekir Paşa'dan
şehri kuşatmamalarını istediler.
Mesele görüşüldü. Kat'i karar için
Karabekir Paşa ileri hatta istendi.
Paşa otomobili ile ileri hatta
çıkarmaz Kars Kalesi'nden topçu
ateşi ile karşılaştı. Çok büyük tehlike
atlatmıştı. Bir oyun ve oyalama
olduğu anlaşılıyordu. Buna rağmen
Kâzım Paşa, büyük askerliğini
gösterecek, Ermenilerin isteğini
"Kars'ta bulunan Türkleri öldür-
memeleri şartıyla" kabul etti. Ama
nerede söz, nerede yemin, nerede
ahde vefâ? Ermeni ermeniliğini
bırakır mıydı? Büyük bir Hıristiyan
olan Avrupalı Körte'nin sözünün
gerçekliği bir kez daha görülmü-
şü. Körte bir yazısında şöyle diyor:
"Türkiye'de sizi aldatan birine mi
rastladınız, biliniz ki bu muhakkak
bir Ermenidir. Memleketin hususiyet-
lerine iyice vakıf olan Eskişehirli
büyük bir patiskacı bana tecrübelerinin
kendisine şunu öğrettiğini söyledi:
"Bir Türk'le mi iş yapacağım, mukavele
yapmaya lüzum görmem, sözü yetişir.
Ama bir Rum veya başka bir Hıristiyan
iş yapacaksam yazılı bir mukavele
yaparım. Bu şarttır. Ermenilere
gelince, onlarla yazılı da olsa hiçbir
mukavele yapmam. Zira hiçbir mukavele
onların yalan ve hilelerine karşı bir
garanti sağlamaz." Evet doğrudur.
Yalancı ve sahtekâr Ermeni, Kâzım
Karabekir Paşa'nın yüce büyüklük
göstermesine rağmen, Kars'ı ateşe
vermişlerdi. Ertesi gün, 25 Nisan
1918'de Kars'a giren ordu muz, kocaman
şehirde canlı inana rastlayamamışlardır.
Her tarafta ateşler içinde bulmuşlardır.
Yüze yakın Türkü Kars Çayı üzerindeki
gölette boğmuşlar, binlercesini parçalamışlar,
yakmışlar. Ellerindeki esirleri gider
ayak istasyon civarında vahşice öldür-
müşler. Böylece Kars Şehri 25 Nisan
1918 perşembe günü akşamı yanık
enkazı halinde ele geçirilmiştir. Kırk
yıldan beridir Türk Bayrağı'na hasret
olan Kars Kalesi'ne Türk Bayrağı çekil-
miştir.

DEVAMI VAR